

แมลงสาบ

ตัววายร้าย



แมลงสาบ อยู่บนโลกนี้มาประมาณ 250 ล้านปี สันนิษฐานจากหลักฐานซึ่งเป็น ฟอสซิล (fossil) ที่ถูกค้นพบ แมลงสาบถูกจัดกลุ่มทางวิทยาศาสตร์ไว้ในชั้น (class) Insecta อันดับ (order) Orthoptera แมลงสาบ ที่พบทั่วโลกมีประมาณ 4,000 ชนิด

รู้จักแมลงสาบดีหรือยัง

- แมลงสาบ มีลำตัวแบนรีเป็นรูปไข่ ลำตัวยาว 1 - 8 ซม. มีสีน้ำตาลอ่อนไปจนถึงดำ บางชนิดมีสีส้ม หรือสีเขียว ตัวเมียอ้วนกว่าตัวผู้ หัวคล้ายผลชมพู่ คือด้านบนป้าน ส่วนด้านล่างเรียวลง สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ แมลงสาบอาจมีปีกหรือไม่มีปีกมี 2 คู่ คู่แรกแข็งแรงกว่าคู่หลัง ปีกคู่หลังเป็นเยื่อบางๆ แมลงสาบบินได้แต่มักจะเดินหรือวิ่งมากกว่า แมลงสาบมีขา 3 คู่ ขาคู่หน้าเล็กกว่าขาคู่หลัง วิ่งได้เร็วมาก มีหนวดยาวเรียวแบบเส้นด้าย 1 คู่ ซึ่งมีขนเล็กๆจำนวนมากอยู่รอบๆหนวด ปากมีลักษณะเป็นแบบดักเคี้ยว

- แหล่งกำเนิดอยู่ในเขตอบอุ่น มีการแพร่กระจายไปทั่วโลก อาจติดไปกับสินค้าจำพวกหีบห่อหรือลังไม้ที่ขนส่งไปทางเรือหรือรถบรรทุก

- ชอบอาศัยอยู่ตามซอกมุมของบ้านเรือน ท่อระบายน้ำ ร้านขายของชำ ร้านอาหาร ห้องครัว โกดังเก็บสินค้าทางการเกษตรหรือกระดาษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังชอบอยู่ในที่มืด อบอุ่น และความชื้นสูง และมักวางกระเปาะไข่ในบริเวณที่ตัวอ่อนจะสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้ เช่น ตามซอกอับชื้น หรือบริเวณที่มีน้ำและอาหารอย่างสม่ำเสมอ



- กินอาหารได้ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ส่วนมากชอบกินเศษอาหารประเภทแป้งหรือน้ำตาล ซากสัตว์หรือแมลงที่ตายแล้ว น้ำลาย เสมหะ อุจจาระ กระดาษ หรือผ้า เป็นต้น แมลงสาบจะถ่ายอุจจาระออกมาตลอดทางที่เดินผ่าน อีกทั้งมีพฤติกรรมการสำรวจน้ำลาย การสร้างกลิ่นเหม็นแล้วขับถ่ายของเสียทิ้งไว้ทำให้อาหารเน่าเสียและมีกลิ่นเหม็น

วงจรชีวิต

วงจรชีวิต (life cycle) ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ไข่ (egg) ตัวอ่อนหรือตัวกลางวัย (nymph) และ ตัวเต็มวัย (adult) ตัวอ่อนจะมีรูปร่างลักษณะคล้ายตัวเต็มวัยมาก แตกต่างที่ขนาด ปีก และอวัยวะสืบพันธุ์เท่านั้น วางไข่เป็นกลุ่ม กลุ่มละหลายฟอง เชื่อมติดกันเป็นกลุ่มด้วยสารเหนียวลักษณะเป็นแคปซูลหรือกระเปาะ รูปร่างเหมือนเมล็ดถั่ว (ootheca) การวางไข่จะวางไข่ตามซอกมุมหรือในดิน หรืออาจวางติดกับผนังบ้าน หรือเฟอร์นิเจอร์ ไข่ในแต่ละกระเปาะมีประมาณ 16-18 ฟอง แต่อาจวางได้หลายชุด อายุของไข่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับอุณหภูมิและความชื้น ไข่จะฟักได้เร็วในที่มีอุณหภูมิสูง ตัวอ่อนมีสีขาวและไม่มีปีก เมื่ออายุได้ 3-4 สัปดาห์ จะลอกคราบและลอกคราบอีกหลายครั้งจนเป็นตัวเต็มวัย ใช้เวลาแตกต่างกันตามแต่ละชนิดของแมลงสาบ หลังจากวางไข่หมดจะมีอายุต่อไปได้อีกหลายวัน

โรคภัยจากแมลงสาบ

1. เชื้อแบคทีเรีย ก่อเกิดโรคเรื้อน กาฬโรค บิด ท้องเสียในเด็ก โรคติดเชื้อของช่องขับถ่าย (Urinary tract) ฝีและผิวหนังพุพอง โรคระบบทางเดินอาหาร อาหารเป็นพิษ และไทฟอยด์
2. หนองพยาธิ ออกมากับขี้แมลงสาบ เช่น พยาธิปากขอ พยาธิไส้เดือนกลม พยาธิติตแคระ พยาธิติตวัว พยาธิใบไม้โลหิต เป็นต้น โรคที่มีหนองพยาธิเป็นสาเหตุ ได้แก่ โรค Schistosomiasis โรคระบบลำไส้ และโรคโลหิตจาง
3. เชื้อไวรัส แมลงสาบเป็นพาหะของเชื้อไวรัส ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคตับอักเสบ ยังไม่พบว่ามี การแพร่เชื้อจากแมลงสาบสู่มนุษย์
4. เชื้อโปรโตซัว ทำให้เกิดความพิการของทารกในครรภ์ และมีเชื้อโปรโตซัวอีกหลายชนิดที่เป็นสาเหตุของโรคท้องเสีย หรือโรคบิด
5. เชื้อรา มีเชื้อรา 2 ชนิดที่เป็นสาเหตุของโรคระบบทางเดินหายใจคือ *Aspergillus fumigatus* และโรคผิวหนังคือ *Aspergillus niger*





การควบคุมและป้องกัน

1. ดูแลรักษาบ้านเรือนให้สะอาดอยู่เสมอ ดูแลไม่ให้มีเศษอาหารตกค้าง โดยเฉพาะใต้โต๊ะอาหารและในห้องครัว การเก็บอาหารทิ้งสดและสำเร็จรูปในภาชนะที่ปิดมิดชิด ถึงขยะมีฝาปิด ควรล้างจานชามทันทีเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ

2. การป้องกันไม่ให้แมลงสาบเข้าสู่ตัวอาคาร โดยปิดหรืออุดช่องโหว่ต่าง ๆ บริเวณประตู หน้าต่าง



หรือร่องแตกร้างบนผนังตัวบ้าน หรือมุงหลังคาตาม ประตู หน้าต่าง ช่องลม บริเวณรูเปิดสู่ท่อระบายน้ำทั้งในห้องน้ำหรือห้องครัวหรือนอกบ้าน ทำการซ่อมแซมรอยแตก รอยแยกหรือรอยร้าวต่าง ๆ ของอาคารที่พังกาอ้ายหรือตามท่อน้ำประปา เพื่อไม่ให้เป็นที่อยู่อาศัยหรือแหล่งอาหารของแมลงสาบ

3. การกำจัด โดยใช้วิธีทางกายภาพ เขี่ยล่อต่าง ๆ เช่น กาวดัก กรดบอริคผสมกับแป้ง บ้านแมลงสาบ กับดักแถบขาว ฯลฯ ทางเคมี เช่น การใช้สารเคมีที่ออกฤทธิ์จำพวกออร์กาโนฟอสเฟต (ในรูปแอโรซอล/สเปรย์ เขี่ยอพิษ) เจลเหยื่อ สถานีเหยื่อ ชอร์ค เป็นต้น

4. ชุมชนควรร่วมมือกัน ดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ชุมชนกำหนด เช่น การรักษาความสะอาดครัวเรือน การทิ้งมูลฝอยลงในถังรองรับ มีการจัดการมูลฝอย มีถังรองรับมูลฝอยในชุมชนต้องถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อการใช้งาน

จัดทำโดย :

สิ่งแวดล้อม • สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย • <http://env.anamai.moph.go.th>
ก.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี



สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
ถ.ติวานนท์ จ.นนทบุรี

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตเลขที่ 44/2552
ปนพ.กระทรวงสาธารณสุข

